

Taal- PROBLEMEN van NU

**Uitleg, oefeningen
en antwoorden**

Meijerink 3F/4F

Simon Burgers

Taalproblemen van nu

www.coutinho.nl/taalproblemenvanu

Met de code in dit boek heb je 12 maanden toegang tot je online studiemateriaal. Dit materiaal bestaat uit een groot aantal oefeningen, antwoorden op de oefeningen die in het boek staan, een instaptoets en een eindtoets.

Om je studiemateriaal te activeren heb je onderstaande code nodig.

Ga naar www.coutinho.nl/taalproblemenvanu en volg de instructies.

TAALPROBLEMEN VAN NU

UITLEG, OEFENINGEN EN ANTWOORDEN

Simon Burgers

uitgeverij | C
coutinho

bussum 2022

© 2012/2015 Uitgeverij Coutinho bv

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor de readerregeling kan men zich wenden tot Stichting UvO (Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties, www.stichting-uvo.nl). Voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal in knipselkranten dient men contact op te nemen met Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, www.stichting-pro.nl).

Eerste druk 2012, vierde oplage 2022

Uitgeverij Coutinho

Postbus 333

1400 AH Bussum

info@coutinho.nl

www.coutinho.nl

Omslag: HET**VLAKKELAND**, Rotterdam

Noot van de uitgever

Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978 90 469 0336 0

NUR 624

Voorwoord

Dit boekje is bedoeld voor iedereen die problemen heeft met het schrijven van goed Nederlands. Het kan vooral nuttig zijn voor studenten in het hoger onderwijs die hun taalniveau willen verbeteren. Het is ook geschikt voor middelbare scholieren die zich willen voorbereiden op een taaltoets aan het begin van hun vervolgstudie.

Wat zijn de taalproblemen van nu? Voor een deel zijn dat dezelfde als die van tientallen jaren geleden. Zo was en blijft de spelling van werkwoordsvormen een valkuil. Maar inmiddels staan er ook andere kwesties hoog op de lijst 'veelgemaakte fouten'. Daartoe behoren bijvoorbeeld het gebruik van een verkeerd lidwoord (*de paard*), daarmee samenhangende fouten (*een grote huis; het meisje die*), verkeerde verbuigingen als gevolg van sms-taal (*jou boek; me vriend*), en het weglaten van kleine woordjes (*Zij zijn het volledig over eens*).

Aan deze en dergelijke fouten wordt in deze methode veel aandacht besteed. Een deel ervan wordt vooral gemaakt door degenen die Nederlands niet als moedertaal hebben geleerd of die ouders hebben die een andere taal spreken. Het lijkt er overigens op dat steeds meer moedertaalsprekers zulke fouten ook maken.

Ook een aantal klassieke taalproblemen wordt behandeld, zoals werkwoordspelling en het juiste gebruik van leestekens, voorzetsels, voegwoorden en verwijswoorden. Daarbij ligt het accent weer op de fouten van nu, zoals het plaatsen van een punt tussen een hoofdzin en een bijzin (*Fatima komt niet. Aangezien ze ziek is*) en het gebruik van een streepje in plaats van een apostrof (*CDU-er; sms-je*).

Dit boekje heeft niet de pretentie alle taalproblemen van geschreven Nederlands te behandelen. Uitgangspunt is dat een heldere uitleg van hoofdzaken met veel oefenmateriaal meer praktisch nut heeft dan een lijvig boekwerk waarin alle problemen gedetailleerd aan de orde komen.

Wel komen alle onderwerpen aan de orde die nodig zijn om te komen op de taalniveaus 3F en 4F (commissie-Meijerink) dan wel B2 en C1 (Europees Referentiekader). Vandaar dat niet alleen zaken behandeld worden als spelling, interpunctie en woordgebruik, maar ook tekstopbouw, alineagebruik en coherentie.

Een aantal mensen wil ik bedanken voor hun adviezen en ondersteuning. Ilke Jacobs, Henny Taks en Eva van Wijk van Uitgeverij Coutinho hebben mij deskundig en zorgvuldig begeleid tijdens het schrijven. Mijn collega's van de Haagse Hogeschool Daniëlle Dersjant, Tonnie van Genugten, Tim Hoppen

van Woerden gaven opbouwende kritiek en waardevol commentaar. Tot slot gaat mijn dank uit naar de referenten Marlies Algoet, Ingrid Declercq, Ellis Delken, Niomi Kelly, Marijke Pos, Els Ringoet, Carolien Steenberg, Ljiljana Vulinovic, Daisy van der Wagen-Huijskes en Letty Wijma.

Naar ik hoop zullen de gebruikers van dit boekje met veel plezier werken aan het verbeteren van hun taalvaardigheid.

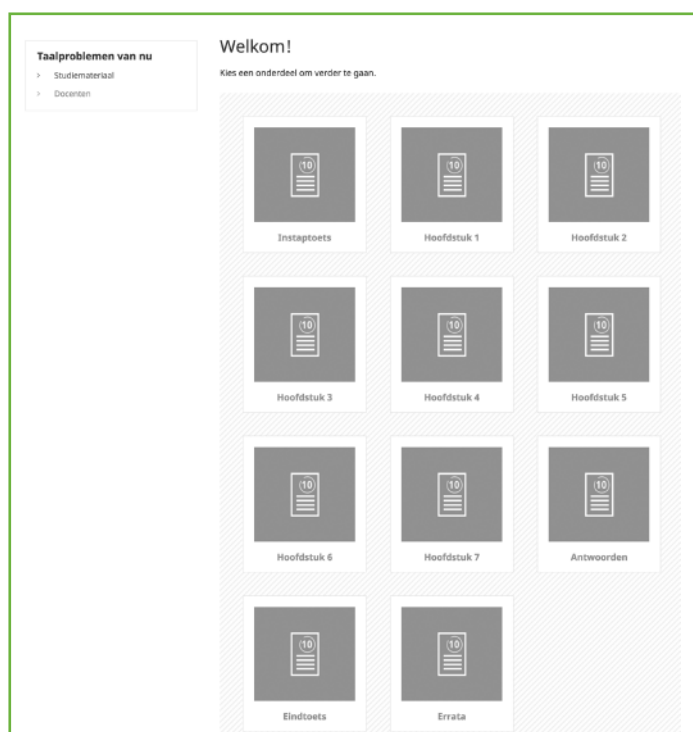
Simon Burgers

Webondersteuning

www.coutinho.nl/taalproblemenvannu

Bij dit boek hoort een website met extra materiaal. Hierop vind je een groot aantal oefeningen, de antwoorden bij de oefeningen die in het boek staan, een instaptoets en een eindtoets.

Ga naar www.coutinho.nl/taalproblemenvannu. Maak een Coutinho-account aan en typ vervolgens de unieke code in van pagina 2 van dit boek. Met deze code krijg je 12 maanden exclusieve toegang tot het extra materiaal.

INHOUD

Hoe dit boekje te gebruiken? 9

1 Werkwoordspelling | 11

- 1.1 De persoonsvorm herkennen 11
- 1.2 Tegenwoordige tijd 12
- 1.3 Verleden tijd en voltooid deelwoord 13
- 1.4 Werkwoorden gebruikt als bijvoeglijk naamwoord 16
- 1.5 Werkwoorden gebruikt als zelfstandig naamwoord 17
- 1.6 Twee soorten hulpwerkwoorden 17
- 1.7 Gebiedende wijs 18
- 1.8 Uit het Engels afkomstige werkwoorden 18

2 Speciale spellingkwesties | 21

- 2.1 Aan elkaar of niet 21
- 2.2 Getallen 22
- 2.3 Zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamwoorden 22
- 2.4 Apostrof of verbindingsstreepje 22
- 2.5 Wel of niet afkorten 23
- 2.6 Wel of geen hoofdletter 23

3 'De-woorden' en 'het-woorden' | 25

- 3.1 'De' of 'het'? – Een groot probleem 25
- 3.2 Wat je eerst moet weten: lidwoorden en zelfstandige naamwoorden 25
- 3.3 De 'de-woorden' 28
- 3.4 De 'het-woorden' 29
- 3.5 Eén zelfstandig naamwoord met twee verschillende lidwoorden 31
- 3.6 Samengestelde zelfstandige naamwoorden 33

4 Verbuiging van woorden | 35

- 4.1 Bijvoeglijke naamwoorden 35
- 4.2 Voornaamwoorden 37
- 4.3 Zelfstandige naamwoorden 40
- 4.4 Werkwoorden 41

5 Voorzetsels, voegwoorden en verwijswoorden | 45

- 5.1 Goed gebruik van voorzetsels 45
- 5.2 Goed gebruik van voegwoorden 47
- 5.3 Goed gebruik van verwijswoorden 48

6	Leestekens in een zin 51
6.1	Dubbele aanhalingstekens 51
6.2	Enkele aanhalingstekens 51
6.3	Dubbele punt 51
6.4	Vraagteken 52
6.5	Puntkomma 52
6.6	Komma 52
7	Woordvolgorde en zinsbouw 57
7.1	Variatie in woordvolgorde 57
7.2	Woordvolgorde in enkelvoudige zinnen 57
7.3	Woordvolgorde in samengestelde zinnen 58
7.4	Ten onrechte kleine woordjes weglaten 61
7.5	Stijlfouten 62
8	Opbouw van de tekst 65
8.1	Van tevoren bedenken hoe je je tekst wilt onderverdelen 65
8.2	Alinea's gebruiken en ze goed gebruiken 66
8.3	Signaalwoorden gebruiken 67
8.4	Pas na je titel beginnen 68
8.5	Goed beginnen 69
8.6	Duidelijk eindigen 69
9	Tips voor tijdens het schrijven en erna 73
9.1	Breng variatie aan in je woordenschat 73
9.2	Zorg voor eenheid in stijl en toon 73
9.3	Controleer je 'de-woorden' en 'het-woorden' en alles wat ermee te maken heeft 74
9.4	Controleer je werkwoordspelling in twee stappen 75
9.5	Hanteer de spellingchecker – print – lees hardop 76
Bijlage 1	De Nederlandse grammatica in een notendop 77
Bijlage 2	Nederlandse lidwoorden en andere talen 89
	Oefeningen 93
	Register 115
	Over de auteur 119

HOE DIT BOEKJE TE GEBRUIKEN?

Algemeen

De aanpak in dit boekje is als volgt. Een taalkwestie wordt telkens uitgelegd aan de hand van duidelijke voorbeelden. Daarna volgt een oefening. Op de website vind je vervolgoefeningen die bedoeld zijn om het goede taalgebruik in te slijpen.

Dit boekje handig gebruiken

Niet iedereen met taalproblemen hoeft dit hele boekje te bestuderen. Je bent misschien heel goed in spelling, maar slecht in correcte zinsbouw – of omgekeerd. Daarom is het handig snel te testen waarin je goed bent en waarin niet.

Wanneer je dit boekje gebruikt onder leiding van een leraar, zal die je waarschijnlijk een taaltoets laten maken of een tekst laten schrijven. Hij kan je dan vertellen wat je zwakke plekken zijn.

Als je dit boekje gebruikt zonder leraar, is het aan te raden te beginnen met de oefeningen die de stof van een hoofdstuk als geheel beslaan. Dit zijn de oefeningen 15, 17, 29, 42, 50, 52 en 63 achterin. Deze oefeningen zijn in combinatie te vinden als instaptoets op de website. Je kunt je werk zelf nakijken met behulp van de antwoorden op de website. Zo zie je snel waar je zwakke plekken zitten. Lees vervolgens de hoofdstukken of paragrafen aandachtig door die betrekking hebben op die zwakke plekken. Maak de bijbehorende oefeningen. Hoe meer je oefent, hoe beter. Als je het boek hebt doorgewerkt, kun je op de website een eindtoets maken.

De bijlages

Veel grammaticale termen, zoals *werkwoord* en *lijdend voorwerp*, worden kort toegelicht voordat ze in een paragraaf aan de orde komen. Om voor sommige lezers overbodige uitleg te vermijden, is een apart overzicht van de hele grammatica opgenomen in bijlage 1.

Als Nederlands niet je moedertaal is, kun je met behulp van bijlage 2 nagaan welke problemen met 'de' en 'het' je kunt verwachten.

De kleuren en symbolen

Lichtere woorden in de tekst worden in bijlage 1 toegelicht.

Groene woorden in de tekst zijn belangrijk.

□ Dit is een fout voorbeeld. ✗

■ Dit is een goed voorbeeld. ✓

1.5 Werkwoorden gebruikt als zelfstandig naamwoord

Bekijk de volgende zin.

- Het lachen in de zaal hield na vijf minuten op.

Het woord *lachen* is eigenlijk een werkwoord, maar het wordt hier als zelfstandig naamwoord gebruikt. Dat is makkelijk in te zien. Ten eerste staat het lidwoord *Het* ervoor. Ten tweede kun je *lachen* hier vervangen door een ander zelfstandig naamwoord, bijvoorbeeld *gelach* of *applaus*. Ten derde kun je er een bijvoeglijk naamwoord voor plaatsen: *het vrolijke lachen*.

Hoe spel je zo'n werkwoord dat gebruikt wordt als zelfstandig naamwoord? Niet aan sleutelen! Spel het precies zoals het in het woordenboek staat, ofwel: het 'hele' werkwoord, dat meestal op *-en* eindigt. Die vorm heet **infinitief**. Schrijf dus niet:

- Het wachtten begon me te vervelen. ✗

Maar:

- Het wachten begon me te vervelen. ✓

Soms heeft zo'n zelfstandig naamwoord geen lidwoord ervoor. Vergelijk:

- Wachten is vervelend.
Wachten heeft hier zelfstandignaamwoordfunctie; persoonsvorm: *is*.
- Wachtten jullie gisteren op me?
Wachtten is persoonsvorm, dus werkwoord.

Geen toverboekje

Dit boekje kan wel helpen, maar niet toveren. Om echt goed te worden in taal, moet je er veel mee bezig zijn. Iedere dag kijken naar het journaal is een goed begin. Iedere dag een kwartier in een krant lezen of in een tijdschrift is nog beter. Leuke boeken lezen is het allerbeste.

Als je dat een tijd doet, wordt de Nederlandse taal steeds meer een goede vriend van je. Een vriend die je helpt tijdens je werk, op school en je vrije tijd. Iedere dag weer. Je hele leven lang!

1

WERKWOORDSPELLING

1.1 De persoonsvorm herkennen

Om werkwoordsvormen goed te kunnen spellen, is het heel belangrijk dat je weet wat een **persoonsvorm** is.

De persoonsvorm is een vorm van het werkwoord (en heeft dus niets te maken met het persoonlijk voornaamwoord – zoek het verschil zo nodig op in het overzicht van de grammatica, bijlage 1). Wanneer in een zin meerdere werkwoorden voorkomen, kun je de persoonsvorm(en) op drie manieren opsporen:

- 1 Verander de zin van tegenwoordige tijd naar verleden tijd (of omgekeerd). Werkwoorden die dan veranderen, zijn persoonsvorm:
 - Hij zit te lachen. Hij zat te lachen.
 - Jij bent in huis geweest. Jij was in huis geweest.
- 2 Verander het onderwerp van de zin van enkelvoud in meervoud (of omgekeerd). Werkwoorden die dan veranderen, zijn persoonsvormen:
 - Hij zit te lachen. Zij zitten te lachen.
 - Jij bent in huis geweest. Jullie zijn in huis geweest.
- 3 Verander de zin in een vraagzin. In een normale zin is de persoonsvorm het tweede zinsdeel, in een vraagzin komt de persoonsvorm vooraan te staan:
 - Hij zit te lachen. Zit hij te lachen?
 - Jij bent in huis geweest. Ben jij in huis geweest?

Opmerking: deze laatste manier kun je niet gebruiken bij zinnen die al met een vraagwoord beginnen, zoals *Wie zit te lachen?* en *Waarom ben je in huis geweest?*

Maak nu oefening 1 (p. 93) en 2 (op de website).

1.2 Tegenwoordige tijd

Om de tegenwoordige tijd te kunnen spellen, moet je van ieder werkwoord de **stam** kunnen maken. Die stam verkrijg je door het einde weg te halen. Meestal moet je *-en* weglaten, soms zijn het (ook) andere letters:

werkwoord	stam
■ dansen	dans
■ klimmen	klim
■ blaffen	blaf
■ gaan	ga

De persoonsvorm in de tegenwoordige tijd enkelvoud is gelijk aan de stam:

- 1 wanneer het onderwerp *ik* is:
 - ik dans
 - ik leid
 - ik word
- 2 wanneer *jij* als onderwerp *achter* de persoonsvorm staat:
 - dans jij
 - leid jij
 - word jij

In de andere gevallen komt er in het enkelvoud een *t* achter de stam:

- jij danst
- hij leidt
- het wordt

Pas goed op als er *je* achter de persoonsvorm staat. Soms is dit een andere vorm van *jij*, dan komt er geen *t* achter de stam. Maar het kan ook een andere vorm zijn van *jou* of van *jouw*, dan komt er wel een *t* achter de stam.

Vergelijk:

■ Loop je mee?	=	Loop jij mee?
■ Loopt je vader mee?	=	Loopt jouw vader mee?
■ Wordt je een vraag gesteld?	=	Wordt jou een vraag gesteld?

De persoonsvorm in de tegenwoordige tijd meervoud levert geen problemen op. Die is gelijk aan het hele werkwoord:

- wij dansen
- jullie worden
- zij gaan

Maak nu oefening 3 (p. 93) en 4 (op de website).

1.3 Verleden tijd en voltooid deelwoord

Regelmatige en onregelmatige werkwoorden

Werkwoorden waarbij de stam in de verleden tijd een andere klinker krijgt dan in de tegenwoordige tijd, heten **onregelmatige werkwoorden**:

- ik klim ik klom
- jij gaat jij ging

Blijft de klinker gelijk, dan spreken we van **regelmatige werkwoorden**:

- ik fiets ik fietste
- zij boren zij boorden

De uitgang van de regelmatige werkwoorden in de verleden tijd

De verleden tijd van de onregelmatige werkwoorden levert geen problemen op: *hij klom; ik ging*.

De uitgang in de verleden tijd van de regelmatige werkwoorden is *-te* of *-ten* als het werkwoord eindigt op *-ten*, *-ken*, *-fen*, *-sen*, *-chen* of *-pen*. Deze (grote) groep werkwoorden kun je onthouden met behulp van de term **'t kofschip**: hierin staan de letters *t, k, f, s, ch* en *p* handig bij elkaar. De uitgangen komen **achter de stam**. Daarom is het:

- zakken ik zakte
- boffen ik bofte
- kussen ik kuste
- lusten ik lustte

In alle andere gevallen is de verledentijdsuitgang *-de* of *-den*. Ook hier komen de uitgangen achter de stam. Vergelijk:

- halen ik haalde
- kammen ik kamde
- breien ik breide
- bereiden ik bereidde

Je moet vooral goed opletten als de stam op een *-f* of een *-s* eindigt, zoals in *ik leef* en *ik verhuis*. In zulke gevallen kan in het *hele* werkwoord een *v* of een *z* staan:

- leven ik leef
- verhuizen ik verhuis

In de verleden tijd gaan we uit van die *v* of *z* in het hele werkwoord. Ze zijn dus allebei géén werkwoord uit de groep van 't *kofschip*. Dus:

- *durven* *ik durfde*
- *leven* *ik leefde*
- *lozen* *ik loosde*
- *verhuizen* *ik verhuisde*

Maar:

- *bluffen* *ik blufte*
- *dansen* *ik danste*

Maak nu oefening 5 (p. 93) en 6 (op de website).

Het voltooid deelwoord

Het voltooid deelwoord is een vorm van het werkwoord die meestal begint met *ge-*:

- *gegroeid*
- *geprezen*
- *gehad*

Een kleine groep begint met andere letters, bijvoorbeeld:

- *ontsteld*
- *verkleind*
- *bewezen*

Een voltooid deelwoord is nooit het enige werkwoord in een zin. Er moet op zijn minst één ander werkwoord in de zin staan, het zogeheten hulpwerkwoord. Dat hulpwerkwoord is een vorm van *hebben*, *zijn* of *worden*. In de zin *Hij heeft gegeten* is *heeft* het hulpwerkwoord en *gegeten* het voltooid deelwoord.

Dat hulpwerkwoord is altijd de persoonsvorm! Een voltooid deelwoord kan dus nooit de persoonsvorm zijn. Vergelijk:

- Het gebeurt vandaag.
gebeurt = persoonsvorm
- Het is gisteren gebeurd.
is = persoonsvorm; *gebeurd* = voltooid deelwoord

De spelling van het voltooid deelwoord

Het voltooid deelwoord van de onregelmatige werkwoorden levert geen problemen op:

- *Hij heeft geklommen.*
- *Ik ben gegaan.*

Maar bij de spelling van het voltooid deelwoord van de regelmatige werkwoorden moet je kiezen tussen een einde op *-t* of *-d*:

- Hij heeft gerookt.
- Er is gebeld.

Wanneer schrijf je een *-d* en wanneer een *-t*? Als het werkwoord in de verleden tijd *-te(n)* krijgt, eindigt het voltooid deelwoord op *-t*; krijgt de verleden tijd *-de(n)*, dan eindigt het voltooid deelwoord op *-d*. Kortom, 't *kofschip* geeft hier uitsluitsel.

In sommige gevallen schrijf je de tegenwoordige tijd en het voltooid deelwoord op dezelfde manier:

- Hij verkast vandaag.
- Hij is gisteren verkast.

Maar in andere gevallen is er wel verschil in schrijfwijze tussen tegenwoordige tijd en voltooid deelwoord, alleen is dat niet te horen. Het gaat om een deel van de werkwoorden die beginnen met *be-*, *ge-* en *ver-*. Zij zorgen voor de grootste valkuil op het gebied van werkwoordspelling! Vergelijk:

- Hij bepaalt vandaag alles.
- Hij heeft gisteren alles bepaald.
- Het gebeurt vandaag.
- Het is gisteren gebeurd.
- Het verwondert me vandaag.
- Het heeft me gisteren verwonderd.

Bij een stam op *-f* of op *-s* moet je weer uitgaan van het **hele** werkwoord, net als in de spelling van de verleden tijd. Dus:

■ leven	zij leefde	zij heeft geleefd
■ verhuizen	ik verhuisde	ik ben verhuisd

Maar:

■ bluffen	hij blufte	hij heeft gebluft
■ dansen	wij dansten	wij hebben gedanst

Maak nu oefening 7 (p. 94) en 8 (op de website).

1.4 Werkwoorden gebruikt als bijvoeglijk naamwoord

Spelling zo kort mogelijk

Voltooide deelwoorden kunnen als bijvoeglijk naamwoord worden gebruikt: *de gereserveerde thee*. Je kunt, bij wijze van testje, kijken of je zo'n woord kunt vervangen door een 'gewoon' bijvoeglijk naamwoord: *de lekkere thee*, *de koude thee*.

Als zo'n voltooid deelwoord eindigt op een *-t* of een *-d* krijgt het voltooid deelwoord *alleen* een *e* als toevoeging: *de verlichte wegen*. De *-t* of *-d* waar het voltooid deelwoord mee eindigde, wordt *niet* verdubbeld. (Dus niet: *de verlichtte wegen*.) Je schrijft zulke woorden dus **zo kort mogelijk**.

Op deze regel wordt een uitzondering gemaakt, wanneer er voor een juiste uitspraak *tt* of *dd* is vereist: *de verrotte appel*.

Nog een paar voorbeelden ter vergelijking:

- De gasten verkleedden zich voor het feest.
verkleedden = werkwoord
- De verklede gasten kwamen binnen.
verklede = bijvoeglijk naamwoord
- De leraar verlootte twee boeken.
verlootte = werkwoord
- De verlote boeken waren duur.
verlote = bijvoeglijk naamwoord

Voltooide deelwoorden op -en

Sommige voltooide deelwoorden eindigen op *-en*:

- Ik heb het vlees gebraden.
- Een wond is ontstoken.
- We hebben de vijand verslagen.

Wanneer ze gebruikt worden als bijvoeglijk naamwoord, blijft het einde *-en*. Je hoeft er in dat geval dus geen letter in te veranderen:

- Ik ruik het gebraden vlees.
- Een ontstoken wond kan gevaarlijk zijn.
- De ridder schonk de verslagen vijand vergiffenis.

Maak nu oefening 9 (p. 94) en 10 (op de website).

1.5 Werkwoorden gebruikt als zelfstandig naamwoord

Bekijk de volgende zin.

- Het lachen in de zaal hield na vijf minuten op.

Het woord *lachen* is eigenlijk een werkwoord, maar het wordt hier als zelfstandig naamwoord gebruikt. Dat is makkelijk in te zien. Ten eerste staat het lidwoord *Het* ervoor. Ten tweede kun je *lachen* hier vervangen door een ander zelfstandig naamwoord, bijvoorbeeld *gelach* of *applaus*. Ten derde kun je er een bijvoeglijk naamwoord voor plaatsen: *het vrolijke lachen*.

Hoe spel je zo'n werkwoord dat gebruikt wordt als zelfstandig naamwoord? Niet aan sleutelen! Spel het precies zoals het in het woordenboek staat, ofwel: het 'hele' werkwoord, dat meestal op *-en* eindigt. Die vorm heet **infinitief**. Schrijf dus niet:

- Het wachtten begon me te vervelen. ✗

Maar:

- Het wachten begon me te vervelen. ✓

Soms heeft zo'n zelfstandig naamwoord geen lidwoord ervoor. Vergelijk:

- Wachten is vervelend.
Wachten heeft hier zelfstandignaamwoordfunctie; persoonsvorm: *is*.
- Wachtten jullie gisteren op me?
Wachtten is persoonsvorm, dus werkwoord.

1.6 Twee soorten hulpwerkwoorden

Zoals in paragraaf 1.3 staat, komen voltooide deelwoorden altijd voor in combinatie met een van de hulpwerkwoorden *hebben*, *zijn* of *worden*. Maar er bestaan ook andere hulpwerkwoorden, zoals *zullen*, *willen*, *moeten* en *kunnen*. Deze hulpwerkwoorden worden niet gecombineerd met een voltooid deelwoord, maar met de vorm **infinitief** (het hele werkwoord, dat meestal op *-en* eindigt):

- Ik kan wachten.
- Hij zal gaan zitten praten.

Die infinitief spel je net zoals het werkwoord in het woordenboek staat, dus zonder extra *t* of *d*. Dit geldt ook als een zin in de verleden tijd staat! De verleden tijd wordt namelijk door het **hulpwerkwoord** uitgedrukt, niet door die infinitief. Vergelijk:

- Vandaag wachten wij.
- Gisteren wachtten wij.

- Vandaag **kunnen** wij wachten.
- Gisteren **konden** wij wachten.

1.7 Gebiedende wijs

De **gebiedende wijs** is een speciale vorm van het werkwoord die je alleen gebruikt als je iemand iets opdraagt, iets verbiedt of ergens voor waarschuwt. Voorbeelden:

- Doe jij de deur eens open.
- Neem geen eten mee naar binnen.
- Kijkt u uit voor zakkenrollers.

De gebiedende wijs is gelijk aan de stam van het werkwoord, behalve als het persoonlijk voornaamwoord *u* erachter staat, dan is de vorm *stam* + *t*. Vergelijk:

- Loop maar naar boven.
- Loop jij maar naar boven.
- Loopt u maar naar boven.

Maak nu oefening 11 (p. 95) en 12 (op de website).

1.8 Uit het Engels afkomstige werkwoorden

De uit het Engels afkomstige werkwoorden worden net als gewone Nederlandse werkwoorden behandeld. Dus als de stam eindigt op een letter uit *'t kofschip*, dan eindigt de verleden tijd op *-te(n)* en het voltooid deelwoord op *-t*. Dus:

- checken, checkte, gecheckt

Als de stam op een andere letter eindigt, schrijven we een *-d*. Dus:

- rugbyen, rugbyde, gerugbyd

Werkwoorden als *finishen* en *mixen* krijgen een *-t* achter de stam. De stam eindigt namelijk op *-sh* en *-x* en dit zijn *s*-klanken. Dus:

- finishen, finishte, gefinisht
- mixen, mixte, gemixt

Ingewikkeld zijn werkwoorden als *deleten* en *upgraden*. De stam ervan bevat óók de slot-e. Daarom schrijf je in de tegenwoordige tijd:

- Ik delete vandaag.
- Hij upgradet vandaag.

In de verleden tijd schrijven we de uitgang achter de stam, maar voor het kiezen tussen *-te* en *-de* kijken we naar de letter vóór de slot-e:

- Ik deletete gisteren.
- Hij upgradede gisteren.

Maak nu oefening 13 (p. 95) en 14 (op de website). Vervolgens kun je oefening 15 (p. 95) en 16 (op de website) maken, die betrekking hebben op dit hele hoofdstuk.

2 SPECIALE SPELLINGKWESTIES

2.1 Aan elkaar of niet

Wanneer twee of meer zelfstandige naamwoorden één nieuw begrip vormen, moeten ze aaneen worden geschreven:

- huisdeur
- systeembeheer
- maanzaadbrood
- moedertaalspreker

Dit geldt ook voor werkwoorden die beginnen met een voorzetsel:

- ingaan
- opnoemen
- uitrekenen

Zulke woorden worden **samenstellingen** genoemd. Meer en meer worden zulke samenstellingen ten onrechte los van elkaar geschreven:

- ☐ Ik loop naar het computer lokaal. ✗
- Ik loop naar het computerlokaal. ✓
- ☐ Je moet uit gaan van vertrouwen. ✗
- Je moet uitgaan van vertrouwen. ✓

Woorden als *erop*, *hierin* en *daaronder* zijn een combinatie van *er*, *hier* of *daar* met een voorzetsel. Ook zulke combinaties worden vaak ten onrechte los geschreven:

- ☐ een kop met een schotel er onder ✗
- een kop met een schotel eronder ✓
- ☐ het huis hier achter ✗
- het huis hierachter ✓

Getallen tot en met duizend, eventueel gevolgd door *duizend* of *honderdduizend*, worden aaneengeschreven:

- tweehonderd
- vierenzeventigduizend
- zeventienduizend negenendertig

Overigens wordt dit soort grote getallen bijna altijd in cijfers genoteerd, zoals hierna wordt toegelicht.

2.2 Getallen

De getallen **1 tot en met 20** worden gewoonlijk als woord geschreven. Dit geldt ook voor de tientallen als *dertig, vijftig, zeventig* en de volgende getallen: *honderd, duizend, miljoen en miljard*:

- Wij hebben een auto, twee kinderen, zeven parkieten en duizend paperclips.

De andere getallen schrijf je bijna altijd als cijfer:

- Onze school heeft 28 leraren en 451 leerlingen.

Als in eenzelfde verband zowel getallen hoger als lager dan twintig voorkomen, schrijf je ze allemaal als getal:

- *Vandaag zitten er 93 bezoekers in de zaal, gisteren waren het er maar elf.* ✗
- *Vandaag zitten er 93 bezoekers in de zaal, gisteren waren het er maar 11.* ✓

2.3 Zelfstandig gebruikte bijvoeglijke naamwoorden

Soms wordt een bijvoeglijk naamwoord, telwoord of voornaamwoord zelfstandig gebruikt:

- Er staan in Monaco veel villa's; de meeste zijn behoorlijk prijzig.
- Aan de boom hingen rijpe appels. Ze hadden alle een rode kleur.

Alleen als zo'n woord een meervoud aanduidt dat **op mensen betrekking** heeft, krijgt het de uitgang *-n*. Dus:

- Er komen vandaag veel studenten. De meesten zijn muzikaal.
- Ik zag heel wat deftige dames. Ze droegen allen bontmantels.

2.4 Apostrof of verbindingsstreepje

Als je twee woorden verbindt waarvan het eerste een lettercombinatie is, moet er een verbindingsstreepje tussen:

- CDU-minister
- EHBO-post
- sms-bericht
- hbo-student

Als je achter zo'n lettercombinatie *-er, -je, -tje, -s* of *-en* plakt, gebruik je geen streepje, maar een apostrof:

- CDU'er

- hbo's
- sms'je
- sms'en
- tv'tje

De reden hiervoor is dat in gevallen als de voorgaande geen twee woorden aan elkaar worden verbonden: *-er, -je, -tje, -s* en *-en* zijn alleen **achtervoegsels**, geen zelfstandige woorden.

2.5 Wel of niet afkorten

Gebruik geen afkortingen in je tekst, behalve als die afkortingen een begrip zijn geworden en dus ook als afkorting uitgesproken worden:

- De VN vergadert over internationale problemen. ✓
- Het hoofdkantoor van autofabrikant BMW zit in München. ✓
- Onze tv is stuk. ✓
- Na een studie geschiedenis kun je *bijv.* leraar worden. ✗
- Rob begon heel raar te doen, *d.w.z.* hij ging op de tafel staan dansen. ✗
- Hij vertrok naar het zonnige zuiden, *n.l.* naar Kreta. ✗

2.6 Wel of geen hoofdletter

Meestal leveren hoofdletters geen problemen op. Hieronder enkele knelpuntjes.

Het voorvoegsel van een achternaam schrijf je gewoonlijk met een kleine letter:

- Maria de Vries
- Jean-Claude van Damme
- de Jan van Brakelstraat

Maar als de voornaam wegblijft, gebruik je een hoofdletter:

- mevrouw De Vries
- de acteur Van Damme
- de Van Brakelstraat

Let op: in Vlaanderen schrijft men tussenvoegsels meestal met een hoofdletter, dus ook als er een voornaam voor staat: *Maria De Vries, Jean-Claude Van Damme, de Jan Van Brakelstraat*.

Namen van feestdagen krijgen een hoofdletter, tenzij de naam onderdeel is van een samenstelling of een afleiding:

- Kerstmis (maar: kerstkransje)
- Pasen (maar: paasdag)

Als de zin met een apostrof of een ander teken begint, krijgt de tweede letter pas een hoofdletter:

- 'n Beetje geduld, graag!
- 's Avonds regent het.
- 's Zomers rusten we uit.

Maak nu oefening 17 (p. 96), 18 en 19 (op de website).